

Manévr na řece Marně 1914.

Boje dne 5. září 1914 na řece Ourcq.

(Vypracováno podle oficiálních dokumentů historické skupiny ministerstva války v Paříži.)

I.

Rozkaz vydaný generálem Galliénim 6. armádě na den 5. září.

Situaci 6. armády dne 3. září večer, na konci jejího ústupu již známe. V tomto obranném rozčlenění zastihl armádu rozkaz vojenského guvernéra pařížského, kterému neušla změna směru postupu německých vojsk k jihovýchodu, a kterého právě došly telefonicky dispoice, schválené vrchním velitelem (viz všeob. rozkaz čís. 6, ze dne 4./9., 22 h.).¹⁾

Generál Galliéni vydal dne 4. září 22 h. 30 m. všeobecný operační rozkaz čís. 5 (příloha 1.), kterým nařizuje provést přibližovací pochod, aby armáda, opírajíc se pravým křídlem o Meaux, zaujala frontu čelem k východu a mohla se účastniti dne 6. září ráno všeobecného útoku.

P o z n á m k y:

Rozkaz generála Galliéniho ze dne 4. září nařizoval 6. armádě:

1. Vejíti jezdeckými oddíly v dotyk s nepřítelem, který se pohyboval před severo-východní pařížskou frontou z Nanteuil do Meaux;
2. přivést armádu severně od Marny do výše Meaux tak, aby byla pohotově zahájit dne 6. září ráno útok směrem východním. Bylo možno provést toto umístění, aniž by došlo ke srážce s nepřítelem? Jistě že nikoliv. Sám generál Galliéni byl o tom přesvědčen.²⁾ Pařížská armáda byla by se dostala jistě v dotyk se IV. německým záložním sborem již odpoledne 5. září. — Bylo nutno útočit? Armáda anglická ještě ustupovala, francouzská armáda pak

¹⁾ Viz: Studie o znovuuchození se iniciativy hlavním velitelem francouzským. (Voj. Rozhledy: roč. V., č. 11., str. 575 a d.)

²⁾ Mémoires du Général Galliéni: „Défense de Paris“. — Payot & Cie, Paris 1920.

měla znovuzahájit ofenzivu teprve dne 6. září ráno, takže 6. armáda byla by útočila sama. Kromě toho podobným pohybem byl by býval jistě upozorněn Kluck, takže vlastní manévry byl by prozrazen předčasně.

V rozkaze generála Galliého, který jednal jako velitel armádní skupiny, nevidíme, že by byl určil 6. armádě linii, kterou nesmí překročit, anebo jak se má chovati, jestliže by útočila.

Generál Maunoury ve svém operačním rozkaze dobře předvídal, když zvolil k shromáždění své armády linii, která byla poněkud dále nazad, než ta, která byla určena vojenským guvernérem Paříže. Nemohl však zabránit předvojům svého pravého křídla v tom, že se snažily obsadit místa, která zajišťovala bezpečný pohyb vlastního jádra. Byla to ostatně místa, jichž měli zapotřebí i Němci, aby mohli provést pohyb z Nanteuil le Haudouin k Ourcq. Z těchto důvodů došlo k boji dne 5. září odpoledne.

II.

V důsledku toho vydal generál Maunoury pro den 5. září operační rozkaz čis. 26 (viz přílohu čis. 2).

P o z n á m k y :

Rozkaz týká se zaujetí přípravného rozčlenění k útoku, který má být započat příštího dne. Jest logické: dvě vyšší jednotky vedle sebe, oddělené od sebe silnicí z Dammartin do Mesnil Amelot; armádní záloha za levým křídlem, nasvědčující myšlence manévru s této strany. Krajina mezi Dammartin a Bois de Saint Laurent jest taková, že může zakrýt vojska před nepřítelem. Mimo to přední stráže, které obsadily údolí Ru Longueau, zajišťují 7. armádní sbor a zároveň mu zabezpečují vyrazení z lesa. Toto vyrazení bylo tím snazší, ježto výšina u Dammartinu a návrží u Monterepinu byly výborné pozorovatelné.

Méně příznivou byla situace vpravo, kde terén jest volný. Třeba se zdá, že přední stráže skupiny záložních divisí, jsoucí na linii Montgé—Le Plessis au Bois—Charny, skupinu tuto dostatečně kryjí, přece vyrazení této skupiny na celé její frontě není zajištěno potud, pokud výšiny u Penchard a Monthyon nejsou v její moci. Tento hřbet skutečně zakrývá úplně obzor na vzdálenost kolisající mezi 2—5 km. Abychom se zmocnili tohoto hřbetu za výhodných podmínek, bylo by třeba jednati zleva, kde přední stráže již obsadily výšiny u Montgé.

Tot pojetí manévru, které vyvolává jednak terén, jednak rozčlenění, nařízené generálem Maunourym. Pojetí toto láká také obchvátit nepřítele, který nastavuje bok tím, že by bylo působeno na jeho tyl. Leč stal se pravý opak toho dne 5. září, kdy na pravém křídle byly svedeny zuřivé boje. V důsledku čeho se tak stalo? Okolnost tuto dlužno přičítati tomu, že boj skupiny záložních divisí unikl asi nejen veliteli armády, nýbrž i samému veliteli skupiny. Příčinou toho zdá se být neúplnost všeobecného operačního rozkazu čis. 26. Nevíme, zda generál Maunoury shromáždil dříve podřízené velitele a zda jim sdělil svou myšlenku manévru. V každé příčině jeho rozhodnutí bylo by získalo, kdyby bylo bývalo sděleno písemným rozkazem.

Jestliže vyrazení k útoku mělo být překvapením, tedy rozčlenění mělo být zaujato co možno nejopatrněji a měla být stanovena

nejen zadní, ale také, a to především, i přední hranice, která by nesměla býti překročena bez nového rozkazu armádního velitele. Předním strážím měla býti dána úloha čistě obranná, a to na linii, kterou obsadily s nařízením, aby se neukazovali nepříteli, který kolem nich potáhne. Zároveň mělo býti pamatováno na možný útok nepřítelův. Pro tento případ měla býti každému přesně vymezena jeho úloha, jakož i body v terénu, které velitel armády chtěl stůj co stůj uhájiti, na př. návrší Montgé — Dammartin atd.

Velitel 56. divise, který pravděpodobně neznal jasně úmyslu velitele armády, chtěl přirozeně věděti, co se děje na druhé straně hřbetu, který mu zakrýval rozhled. Tím však posunul hranici své činnosti a rozpoutal tak celou bitvu na pravém křídle.

Armádní rozkaz nezmiňuje se dále o úkolech jezdeckva. Tyto byly pravděpodobně předmětem zvláštního rozkazu, který však neznáme. Ale zdá se, že úloha, daná generálem Gallénim, totiž vejíti v dotyk s nepřítelem, nebyla, jak náleží, provedena. Kromě toho ani nevíme, mnoho-li jezdeckva měl generál Maunoury v této době k dispozici (snad jezdeckou brigádu Gilletovu). Jezdecký armádní sbor Sordetův, který na rozkaz hlavního velitele ustoupil jižně Seiny, bytoval 5. září okolo St. Cyr—L'Ecole. Prozatímní divise tábořila mezi Fresnet (východně od Clayes—Souilly) a Arret sur Marne. Generál Sordet požadoval ji zpět, aby si odpočinula, kdežto generál Maunoury chtěl ji užití i nadále k spojení s armádou anglickou. Zdá se, že na frontě bylo jen jezdeckvo vyšších jednotek, které však bylo absolutně neschopno provésti vzdálený průzkum, takže boj, zahájený předčasně a ne právě za nejlepších podmínek, stal se skutečným bojem střetným.

III.

Provedení pohybu na straně francouzské.

a) 7. armádní sbor provedl svůj pohyb tak, jak bylo nařízeno, bez jakékoliv nehody. Na sklonku dne 14. divise bytovala v okolí Plailly, majíc své přední stráž na linii Montaby—St. Sulpice (Château)—Loisy—Ver—Eve, které pozorovaly východy z lesa Ermenonvilského. 63. záložní divise byla v okolí Dammartinu; přední její stráž byla mezi Eve a Lessartem (východně od Rouvres).

b) 45. divise zaujala bez nehody vyznačený jí prostor.

c) Skupina záložních divisi Lamazeových. V pravo marocká brigáda Ditteova posunula se k Charny; 55. záložní divise z Thieux k Nantouilletu, předvoj k Plessis aux Bois; 56. divise svým jádrem (35. záložní pluk a III. zál. brigáda) k Juilly a svým předvojem (1 eskadrona, 361. zál. pluk, 65. myslivecký prapor, oddíl dělostřelectva) k Montgé.

Když přesuny této divise byly provedeny, byl doručen rozkaz posunouti přední voj až k St. Soupplet a obsaditi předními strážemi všeobecnou linii Monthyon—Gesvres—Forfry—Bois de Barres.

Kým byl dán tento rozkaz, který nevyhnutelně vedl k boji? Nemohli jsme se toho dověděti. Rozkaz tento měl v zápětí, že bylo pokračováno v pohybu a došlo tak k střetnému boji, neboť nepřítel počal takéž útočiti.

Všimněme si nyní, jaké rozkazy byly vydány se strany německé pro den 5. září.

IV.

Situace I. německé armády 4. září večer a rozkazy dané pro den 5. září.

IV., III. a IX. armádní sbor dosáhly dne 4. září linie Rebais—Montmirail mezi le Petit Morin a le Grand Morin. II. armádní sbor Trilportu, východně od Meaux, IV. záložní sbor pak krajiny východně od Nanteuil le Haudoin.

II. jezdecký sbor bytoval ke konci dne takto: 9. jezdecká divise a 3., 4., 9. a 10. myslivecký prapor jižně La Ferté sous Jouarre mezi St. Germain a St. Cyr; 2. divise v Louvières, jižně La Ferté. IV. jezdecká divise byla podřízena IV. záložnímu sboru a měla za úkol chrániti pravý bok armády.

V této situaci došel armádní rozkaz, datovaný ve Ferté Milon 4. září, 9 h. 30 m. večer, jehož stručný obsah byl tento:

IX. armádní sbor postupoval 2. a 3. září přes Château Thierry, napadl bok nepřítelův a přinutil jej k zastavení. Dnes zatlačil jej k Montmirailu. Dnešního večera značné francouzské proudy ustupovaly přes Montmirail k Esternay. Právě křídlo II. armády postupuje z Pargny la Dhuys na Montmirail. Remeš jest dobytá.

Zítřka I. armáda bude pokračovati ve svém pohybu k Seině, kryjíc se směrem k Paříži. Ustupující anglická armáda bude napadena všude, kde bude dostihnuta. IX. sbor, jakmile zatlačí nepřítele od Montmirailu, bude postupovati dále a to svým pravým křídlem přes Monteuil—le Vezier—Neuvy až do okolí Esternay. Silnice Montmirail—Maclaunay—Sézanne patří II. armádě.

III. armádní sbor bude postupovati svým pravým křídlem přes St. Barthélémy—La Chapelle Verouge až k Sancy. IV. armádní sbor postoupí až do okolí Choisy, zajistí se a provede průzkum před frontou, jakož i ve směru Coulommiers—Rozoy.

II. sbor postoupí od Marny až k dolnímu Grand Morinu, podél jeho toku od Coulommiers. Bude chrániti bok armády proti východní pařížské frontě.

IV. záložní sbor bude postupovati zítřka v prostoru Nanteuil le Haudoin do krajiny Marcilly—Chambry, severně Meaux; zajistí kryt severně Marny proti severovýchodní pařížské frontě.

4. jezdecká divise na pravém křídle zůstane zítřka podřízena IV. záložnímu sboru. II. jezdecký sbor bude postupovati západně od IV. armádního sboru, později ve směru Provins. Jeho úkolem bude pravděpodobně napadnutí francouzské křídlo při přechodu Seiny.

Hlavní stan bude zítřka od 10 hod. v Rebais.

P o z n á m k y:

Tímto způsobem generál Kluck, neposlouchaje pokynů, které dal hlavní stan, a které mu předpisovaly rozčleniti se za II. armádou, urychlil svůj pochod k Seině. Později tvrdil, že nebylo možno obrátiti se proti opevněnému pařížskému kraji dříve, pokud nepřítel nebyl zatlačen jižně řeky. Radiová depeše hlavního velitelství ze 4. září v 19. hodinu, která byla doručena teprve 5. září v 7 hod. 15 m., kromě toho neměnila jeho rozkazů. Nutnost krýti se směrem k Paříži mu úplně neunikla. Zastávka čelem proti východní frontě pařížské, která byla nařízena shora uvedenou radiovou depeší hlavního velitelství, byla již v zárodku obsažena v rozkazech, vydaných II. a IV. záložnímu sboru. Generál Kluck nařídil IV. záložnímu sboru,

když byl dostal rozkaz hlavního stanu, aby se zastavil na místě. Hlavní příčina toho byla ta, že fungovala špatně zpravodajská služba, hlavně pak výzvědná služba jezdeckva. Zdá se, že hlavní snahou mělo být proniknouti neznámo, které zde představoval opevněný pařížský kraj a síly, které v něm mohly být ukryty.

Se 4. záložním sborem byla jen 4. jezdecká divise, která vyslala výzvědy jednak na Creil, prozkoumávajíc pásmo mezi Creil—Beauvais a Oisou, jednak na Senlis, s úlohou prozkoumati prostor mezi Oisou a linií Senlis — železnice Dammartin—Paříž. Jádrem II. jezdeckého sboru bylo na pravém křídle manévrující skupiny, směřující k Seině.

Síly, zanechané před Paříží tvořily tudíž jen záclonu, a IV. záložní sbor nemohl odolati útoku gen. Maunouryho.

V.

Rozkaz daný velitelem IV. záložního armádního sboru pro den 5. září.

4. září večer severně Marny byl jen IV. německý záložní sbor (jižně Nanteuil le Haudouin), který podle armádního rozkazu měl dosáhnouti dne 5. září prostoru Marcilly—Chambry a zajistiti na severním břehu Marny německou armádu proti severní frontě pařížské. Proto vydal velitel armádního sboru, generál dělostřelectva Gronau dne 5. září o 0 hod. 30 min. v Nanteuilu tento rozkaz:¹⁾

1. Nepřítel, pravděpodobně oddíly, které mají krýti Paříž, dosud v Dammartinu. Jižně od Marny nepřítel jest hlášen dosud v Coulommiers a zdá se, že chce ustupovati dále k jihu nebo jihozápadu. Remeš jest dobytá.

2. Armáda bude pokračovati ve svém postupu k Seině, kryjíc se proti Paříži. II. armádní sbor překročí Marnu a bude postupovati až ke Grand Morin, podél jeho toku od Coulommiers. Bude krýti křídlo armády proti východní frontě pařížské.

3. IV. záložní sbor, jemuž je podřízena 4. jezdecká divise, postoupí do prostoru Marcilly—Chambry (sev. Meaux) a zajistí na severu Marny ochranu armády proti severovýchodní pařížské frontě.

22. záložní divise přesune se ve 4 hod. 30 min. ráno z Villers Saint Genest přes Bouillancy — Puisieux k Chambry.

7. záložní divise postoupí v 6 hod. ráno ze Sonnevieres přes Chèvreville—Brégy—La Ramée—Marcilly k Barcy.

4. jezdecká divise přesune se v 5 hod. 30 min. ráno z Droiselle k Silly le Long a Oignes. Potom bude postupovati, jsouc rozčleněna, za 7. záložní divisi.

P o z n á m k y.

Tento rozkaz hned po prvním přečtení vyvolává několik poznámek. Vidíme celý armádní sbor defilovati v pochodových proudech a nastavovati pravý bok stojícímu nepříteli, aniž pamatuje na zajištění nebo směrnice, jestliže by se srazil s nepřítelem. Úloha 4. jezdecké divise, postupovati za 7. divisi, jest velice trapná a možno ji právem podrobiti kritice.

¹⁾ Viz von Kuhl: Der Marnefeldzug 1914, strana 178. — Berlin 1921. (E. S. Mittler & Sohn.)

A přece generál Gronau nevěděl vůbec nic o tom, co by mohlo býti skryto v okolí Dammartinu a v lese u Ermenonville. „Ačkoliv armádní sbor snažil se dlouho provést průzkum směrem k Paříži“, píše ve svém deníku, který uvádí generál Kuhl,¹⁾ „přece nepodařilo se mu situaci vyjasnit. Hlídky nemohly proniknouti ani lesem u Chantilly a Ermenonville, ani na zalesněné výšiny u Dammartinu, aby měly výhled do terénu.

Letadla, vyslaná armádním velitelstvím, nemohla taktéž zjistiti, zda v okolí Paříže jsou shromážděny značné síly či nikoliv. Zprávy získané 4. září večer hlásily, že Dammartin jest obsazen nepřátelským jízdectvem a že slabé oddíly pěchoty jsou za tímto místem.

Přirozeně, že tyto údaje byly velice skrovné. Leč to se ve válce často stává. Velitel však musí se přece rozhodnouti.

V daném případě rozhodnutí generála Gronaua nepočítá vůbec s nepřítelem. Či snad domníval se generál Gronau, že jeho sbor dosáhne určitých cílů bez vědomí nepřítele? Snad. Uvidíme, že toho dosáhne. Kdyby 6. armáda nebyla uspíšila průběh událostí, kdyby IV. záložní sbor nebyl dostal od generála Klucka přesný rozkaz, aby se zastavil a provedl průzkum, a putoval v původním směru, byl by proběhl den 5. září bez jakékoliv nehody. Oba protivníci byli by mohli operovati na jedné nebo druhé straně hřbetu Montgé—Monthyon—Penchard, a nebyli by takorčka o sobě věděli.

To jsou fakta, která uvádí historie a která možno vysvětliti různými okolnostmi. Nicméně nevezmeme si z nich ponaučení, leda vstrahu. Pochod IV. záložního sboru byl obzvláště neopatrný a užití jízdy jest hodno odsouzení. Právě jízdectvo mělo proniknouti do neznáma. Jestliže veškeré jeho hlídky byly zastaveny na okraji lesa, mělo se snažiti, zachovávajíc neustále dotyk, proklouznouti k jihovýchodu přes Montgé—St. Soupplets—Monthyon. Mohlo tak snadno učiniti. Místo aby využilo všech sil, omezilo se jen na vyslání hlídek, takže velitel armádního sboru byl nucen zahájit boj a vyjasnit situaci.

VI.

Rozhodnutí velitele IV. armádního sboru a zahájení boje.

V časných ranních hodinách potvrdila 4. jezdecká divise zprávy z předchozího večera. Dále hlásila, že pěší nepřátelské oddíly zabránily jakémukoliv průzkumu podél silnice vedoucí z Paříže k severovýchodu. Rovněž i průzkum o větším rozpětí ve směru severní fronty pařížské byl nemožný, ježto zalesněná krajina jižně od Senlis byla obsazena nepřátelskými oddíly.

„V 10 hodin ráno divise hlásila, že četné jezdecké hlídky vycházejí z Dammartinu, St. Mardu a Juilly. Divise měla dojem, že se proti ní rozvínuje útok nepřátelské jezdecké divise!“

V této době byl doručen veliteli armádního sboru rozkaz armády, jenž mu nařizoval, aby se zastavil tam, kde bude při doručení rozkazu. Avšak sbor dosáhl zatím již svých pochodových cílů:

1. divise soustředila se mezi Marcilly a Marcy, 22. divise byla v Chambry.

Situace nebyla však dosud vyjasněna. Jezdectvo hlásilo, že nepřátelská kolona se pohybuje ze St. Mardu k Mongé. Armádní sbor

¹⁾ Der Marnefeldzug 1914.

nemohl se přirozeně ubytovati, aniž věděl, co jest před ním. Byl to jediný útok, který to mohl zajistiti. Generál Gronau se k němu také ihned rozhodl a vydal rozkaz k útoku. (Viz přílohu čís. 3.)

VII.

Průběh boje.

K polednímu předvoj francouzské 56. divise (361. pěší pluk), který prošel Montgé, aniž tam koho našel, dostal se do prudké dělostřelecké palby v okamžiku, kdy vstupoval do Saint Soupplets. Baterie, které jej ostřelovaly, byly umístěny kolem Saint Pathus-Oissey; byly to pravděpodobně jízdní baterie 4. jezdecké divise. 350. pěší pluk hleděl se zmocniti osady obchvatem ze severu, leč to se mu nepodařilo. Teprve když generál Gronau dal k dispozici 7. záložní divisi, poslední svou zálohu, podařilo se této v 7 h. 45 m. večer zmocniti se osady. Divise nemohla však pronásledovati dále 56. divisi, která pevně obsadila linii Cuisy—Ferme—Goeles.

Generál Kuhl pokládá tento útok na St. Soupplets za pouhý náraz, mající za úkol odpoutati IV. záložní sbor, který byl úplně rozvinut proti skupině záložní divise de Lamaze. 56. divise pak skutečně obsadila v noci opět St. Soupplets.

Předvoj 55. divise táhl z Nantouilletu k Monthyonu. V okamžiku, kdy přišel na výši osad Le Plessis au Bois a Villeroy (kolem poledne), byl napaden dělostřeleckou palbou baterií umístěných v okolí Monthyon-Ferme de l'Hôpital. V těchto místech dosáhli Němci hříbetu dříve, což pro Francouze bylo velmi nevýhodným. U předvoje 55. pěší divise povstal nepořádek. Leč francouzské dělostřelectvo zasáhlo včas. Zaujalo posice u Plessis l'Evêque a společně s dělostřelectvem 56. divise, jejíž oddíly byly u Cuisy, umlčelo nepřátelské baterie v Monthyonu. Předvojový pluk (276) mohl znovu zahájití postup k Villeroy, zatím co vpravo od něho útočila marocká brigáda na Neufmontiers a Chauconin. Kolem 17. hodiny divise dosáhla linie: le Plessis l'Evêque—Ivernay—Villeroy. Ačkoliv divise byla podporována dělostřelectvem, které zaujalo posice severně a jižně od Plessis au Bois, přece nemohla vyraziti k útoku na výšiny u Monthyonu a Penchardu. Bránil jí v tom hlavně volný, k oběma osadám stoupající terén.

Zatím se pokusila o to marocká brigáda generála Ditta, útočící na 22. záložní divisi. Když byla překročila Neufmontiers, počala útočiti na výšinu Télégraphe (věž). Při prvním útoku byla zastavena palbou z kulometů. Při druhém útoku dosáhla lesa, avšak byla odtud zatlačena. Ani třetí útok se nezdařil, takže brigáda byla nucena se vrátiti v 16 hodin do východiště k útoku. K jejímu vyproštění musil 276. pluk (55. divise) provésti útok směrem na Monthyon. Brigáda byla přinucena opustiti večer Chauconin a Neufmontiers, kteréžto osady byly obsazeny nepřitelem. Tento však v krátké době za noci obě osady opět opustil.

Přerušení boje IV. záložního sboru.

Ačkoliv se podařilo 4. armádnímu sboru udržeti terén, přece jeho situace nebyla skvělá. Veškeré jeho síly byly zasazeny. Využití úspěchu, možno-li o nějakém mluvit, bylo nemožné, ježto bylo zde nebezpečí, že sbor narazí na nepřítele silnějšího. V opačném případě

stačilo nepříteli ustoupiti několik kilometrů, aby byl pod ochranou opevněného pařížského kraje. Celý sbor byl upoután frontálně a nebyl nic, co by mohlo čeliti eventuálnímu nepřátelskému útoku proti pravému boku armádního sboru.

Kromě toho úloha armádního sboru byla přesně dána: zabrániti nepřátelskému postupu proti boku I. armády. Možno říci, že sbor svoji úlohu dne 5. září vykonal, neboť toho dne zastavil značné nepřátelské síly. Nemohl však zůstat na místě a bojovati ještě následujícího dne.

Velitel sboru se rozhodl proto ustoupiti za údolí potoka Théroutanne a vydal večer rozkaz k ústupu (příloha č. 4).

Narízené pohyby byly provedeny bez vážnějších obtíží.

P o z n á m k y.

Takový byl průběh boje dne 5. září. Předčasné zasáhnutí skupiny záložních divisí porušilo závoj mezi oběma armádami; gen. Kluck byl upozorněn na nebezpečí, které mu hrozilo s pravé strany. Zmínil jsem se již o tom, že podle jistých názorů, bylo by bývalo lepší, kdyby armáda Maunouryho byla zůstala ve svém rozložení ze dne 4. září.

To bylo, ostatně přibližné rozčlenění, které předvídal všeobecný operační rozkaz číslo 26, a který se nezmiňuje o útoku. Když jsme však viděli, jak posuzoval danou situaci velitel IV. záložního armádního sboru, můžeme takoruka s jistitou tvrditi, že události byly by se odehrály přibližně stejným způsobem za každých okolností.

Kdyby generál Gronau, který chtěl vyjasniti situaci, byl postoupil dále, byl by narazil na francouzské divise v posicích, místo aby se s nimi setkal za pochodu. Byl by se však také přesvědčil o značných francouzských silách, jež jsou v jeho boku a jež představovaly značné nebezpečí pro I. armádu. Generál Kluck byl by vydal, podobně jako učinil, rozkaz, aby jeho armáda se zastavila a byl by žádal posily pro své pravé křídlo.

Důležitým výsledkem boje 5. září bylo zastavení armády Kluckovy a jeho žádost o posily pravému jeho křídlu. Okolnosti tyto usnadnily, že dne 6. září armáda francouzská a anglická se vzchopily znovu, jak žádal gen. Joffre.

Zde lze učiniti jedinou poznámku s hlediska velitele armády, t. j., že skupina záložních divisí jednala úplně sama. Početní stav na obou stranách (skupina záložních divisí a IV. německý záložní sbor) byl téměř stejný — proto žádné rozhodnutí. IV. záložní sbor neměl více žádných sil, aby mohl v postupu pokračovati. Na straně francouzské 7. armádní sbor byl však pohotově, takže odpoledne mohl vyraziti proti severnímu křídlu IV. záložního sboru, což mohlo míti za následek jeho úplné zničení. Neznáme příčin, proč tento sbor nebyl zasazen. Možno, že generál Maunoury nechtěl tak učiniti, aby nepřekročil pokynů vydaných hlavním velitelem, které předvíдалy útok teprve dne 6. září ráno. Nicméně můžeme upozorniti na důležitý význam, který mělo včasné objevení se tohoto sboru na bojišti. (Rozkaz generála Gronaua k ústupu zcela odpovídá obavě obchvatu. Ježto však hrozba tato nebyla provedena, mohl IV. záložní armádní sbor provésti svůj pohyb včas, aniž byl znepokojován.)

Armáda pařížská.
Štáb — 3. oddělení.

Paříž, 4. září — 10 hod. 30 min.
(22h 30')

Všeobecný rozkaz č. 5.

I. Všechny zprávy potvrzují, že jádro I. německé armády, která dosud byla před 6. armádou, obrátilo se k jihovýchodu. Včera večer byly zjištěny značné proudy, táhnoucí k Marně, aby ji překročily mezi la Ferté sous Jouarre a Château Thierry. Pohyb tento zcela jest namířen proti pravému křídlu armády anglické a levému křídlu 5. francouzské armády.

Jeden německý proud, který se zdá býti pravým křídlem, táhl dnes z Nanteuil le Haudouin k Meaux nebo Lizy sur Ourcq.

Za těchto okolností Paříž přestává býti ohrožena; proto veškeré volné síly pařížské armády musí manévrovat tak, aby uchovaly dotyk s německou armádou, tuto sledovaly a byly hotovy zasáhnouti do bitvy, kterou lze předvídati.

Anglická armáda oznámila, že jest připravena jednati podobným způsobem.

II. 6. armáda provede jezdecký průzkum ve směrech: Chantilly, Senlis, Nanteuil le Haudouin, Meaux a Lizy sur Ourcq. Vše potřebné jest zařízení, aby jezdecko 6. armády bylo zesíleno volnými prvky.

III. Zítřa 6. armáda zahájí pohyb směrem východním, pohybujíc se po pravém (severním) břehu řeky Marny takovým způsobem, aby dosáhla fronty na výši Meaux a byla připravena zahájit 6. září ráno útok ve spojení s armádou anglickou, která bude útočiti na frontě Coulommiers—Changis.

IV. Vzhledem k tomuto pohybu k východu bude 6. armáda postupně zesílena těmito prvky:

45. divise podřizuje se již od nynější doby generálu Maunourymu, 4. armádní sbor bude připraven sledovati pohyb 6. armády podle postupu vykládání jeho divisi.

Podřízení gen. Maunouryho bude upraveno zvláštními rozkazy.

V. Ochranu opevněného kraje zabezpečí posádka normální obrany, která bude zesílena skupinou záložních divisi (Ebener). Velitel 85. teritoriální divise převezme dnem 5. září úplně vlivetství východního úseku. Bude disponovati všemi prvky své divise.

Skupina záložních divisi (Ebener) přesune se do vnitra opevněného tábora. Jedna z divisi bude přesunuta do krajiny Mesnil—Amelot tak, aby dosáhla této krajiny dne 6. září. Divise tato bude bytovati dne 5. září v prostoru: Otainville—le Mesnil—Aubery—Mareil en France—Villiers le Sec (stan divise)—Villaines. Druhá divise skupiny Ebenerovy přejde k všeobecné záloze. 6. září bude bytovati v prostoru, který bude později naznačen.

6. září generál Ebener ujme se velitelství v úseku severovýchodním. K jeho dispozici bude dána 92. teritoriální divise. Tato zabezpečí ochranu úseku v době odchodu 6. armády až do příchodu divise záložní.

V úseku severním (generál Merier—Milon), jakož i jižním (generál Michel) žádných změn.

Jelikož Ebenerova skupina záložních divisi odejde, musí býti zabezpečeno spojení mezi úsekem severním a jižním, jakož i dohled

na pravém břehu Oisy co nejdokonaleji. Dlužno míti na zřeteli, že silný oddíl německého jezdeckta byl zjištěn ve směru od Beauvais a že hulánské hlídky byly dnes viděny nedaleko od Pontoise. Jest také možno, že odchodem jezdeckého sboru Sordetova, který byl na Seině před Paříží, nepřátelské hlídky překročí Seinu a objeví se na západní části naší fronty.

VI. Obranné práce v opevněném kraji musí býti prováděny s největším urychlením.

VII. Hlavní stan guvernéra bude počínajíc dneškem v gymnasiu Durey, Boulevard des Invalides.

Za spr.
Náčelník štábu: Girodon.

Generál velitel pařížské armády:
Galliéni.

* * *

Příloha č. 2.

VI. armáda.
Štáb — 3. oddělení.

Stan v Le Raincy, 5. září 1914.
0 hodin.

Všeobecný operační rozkaz č. 26.

pro den 5. září.

I. Listiny zpráv jsou připojeny.¹⁾

Vzhledem k pozdější ofenzivě směrem východním rozvine se 6. armáda zítra na frontě St. Mesmes—les d'Ermenonville. 45. alžírská divise podřizuje se 6. armádě.

II. Generál de Lamaze umístí své dvě divise vedle sebe mezi St. Mesmes a St. Mard (včetně). Zajistí se směrem k východu vysláním předvojů až na linii Montgé—Plessis aux Bois—Charny. Všechny jeho jednotky musí býti do 8 hodin jižně od silnice Mesnil Amelot—Dammartin.

7. sbor rozčlení se stupňovitě do leva a zaujme čelem k východu všeobecně linii Dammartin—Othis—východní okraj lesa St. Laurent. Jeho předvoje budou předsunuty až na linii Lessart—Eve—Ver.

45. alžírská divise zůstane co záloha armádního velitele ve dvou kolonách na silnicích:

Rosny—Livry—Gargan—Villepinte—Mesnil Amelot a Bondy—Aulnay sous Bois—Roissy—Chenevières.

Parky a trény zůstanou na místě.

III. Ubytování.

7. armádní sbor a skupina záložních divisí umístí všechny své prvky i bojové trény, východně od silnice (včetně) St. Witz—Moussy le Neuf—Moussy les Vieux—Villeneuve sous Dammartin—Compans.

45. alžírská divise ubytuje se v prostoru Villeron—Chenevières—Le Mesnil Amelot—Mauregard—Epiais.

Hlavní stan armády: radnice v Raincy. Stan skupiny záložních divisí v Thieux, stan 7. armádního sboru v Moussy le Neuf, stan 45. divise v Le Mesnil Amelot, stan ředitelství etapy a služeb v Noisy le Sec.

IV. 92. a 85. teritoriální divise stávají se opět samostatnými a zajistí v příslušejícím jim úseku službu předních stráží.

¹⁾ Příloha 2a.

V. Velitelé 7. armádního sboru a skupiny záložních divisí vydají potřebné rozkazy, aby se k nim připojily co nejrychleji ženijní roty, přidělené armádě a jsoucí na Ormě od Morlu k Pomponne; zajistí taktéž přesun mostní soupravy a ženijní roty od 56. záložní divise.

VI. Státní telefonní a telegrafní síť bude opravena a doplněna péčí telegrafní služby.

Armádní stanice v Roissy en France, stanice armádního stanu v Le Raincy, stanice ředitelství etapy a služeb v Noisy le Sec.

Stanice radiová: skupině záložních divisí, 7. armádnímu sboru a hlavnímu stanu přidělují nadále po 1 radiové stanici.

VII. Denní hlášení každodenně v 18 hod. u velitele armády.

Za spr.

Náčelník štábu: Guillemin.

Podepsán:

Maunoury.

* * *

Příloha č. 2a.

Le Raincy, 4. září 19 hodin.

Listina zpráv č....

Kolem poledne překročily značné síly řeku Ourcq severně Lizy sur Ourcq. V 16h byl zjištěn značný počet malých proudů jihovýchodně Lezy sur Ourcq v prostoru Crepoil—Cocherel—Averne—Chamigny. Oddíly tyto chystaly se překročit Marnu po dvou pontonových mostech u Vauq a St. Aulde.

Dále na východ byly zjištěny nepřátelské oddíly severovýchodně Charly a u Château Thierry. Malé proudy byly zjištěny na Marně od 7 hodin.

Na pravém břehu Ourcgu oddíly (snad 1 armádní sbor), o nichž bylo ráno hlášeno, že vycházejí z Baron a Crépy a směřují k Bouillancy, dosáhly v 16 hodin:

jeden proud — čelo v Etavigny (jižně Betz), zád' v Crépy en Valois; druhá kolona — čelo v Lizy sur Ourcq, zád' u Bouillancy.

Tato kolona má pravý boční voj, který táhne z Bregy k Marcilly a Barcy.

Severně Paříže, na silnicích Paříž—Creil—Senlis—Fontaine—les Cornuds, nebyly zjištěny žádné nepřátelské oddíly.

* * *

Příloha č. 3.

Barcy, 5. září, 12 h 15' večer.

1. V lese Montgé a Cuisy nepřátelské jezdeckto zabránilo našemu jezdeckému průzkumu. Za tímto lesem další prvky nepřátelského jezdeckta a pěchoty.

2. 7. záložní divise provede ze St. Mardu útok několika kolonami směrem na Cuisy—Montgé, aby zahнала odtud nepřítele.

3. 4. jezdecká divise účastní se útoku, postupujíc z Dammartinu na Marchemoret.

4. 22. záložní divise bude pohotově mezi Barcy a Monthyonem.

5. Generál, velitel armádního sboru, bude u 22. záložní divise.

Von Gronau.

* * *

Dne 5. září 1914.

Poražený nepřítel nebude pronásledován dále než k linii Cuisy—Iverný. Na sklonku dne armádní sbor ustoupí za potok Théroutanne, aby unikl jednak obchvácení, které mu hrozí ze severu, jednak z dosahu pevnosti.

7. záložní divise ustoupí ze St. Soupplets k Ramée a od Plessis l'Evêque na západ od Estrepilly.

22. záložní divise ustoupí z linie Iverný—Penchard na linii Estrepilly—Gué a Fresnes (přechod ve Fresnes).

Za noci budiž pracováno na organisování posic.

Přední stráže na linii potoka Théroutanne.

4. jezdecká divise v Brégy.

Velitel armádního sboru v Puisieux.

Podepsán: von Gronau.

Nadporučík STANISLAV SOUSEDÍK:

Dělostřelecké měřictví při zahájení boje.

Dělostřelecké měřictví vzniklo jako reakce na nepřímou střelbu dělostřelectva, jsouc pověřeno úkolem zjišťování nepřátelského dělostřeleckého postavení.

Činí tak jednak podle zvuku vzniklého při odpálení nepřátelského děla — zvukoměřictví — jednak podle viditelných, výstřel doprovázejících jevů, t. j. záblesku, kouře, rozvířeného prachu atd. — plánoměřictví.

K tomuto jaksi pasivnímu úkolu přistupuje ještě aktivní složka, totiž provádění speciálních zástřelů, a to opět podle zvuku, vzniklého při nárazu vlastní střely, nebo podle viditelných, při roztržení projektilů vzniklých jevů, ať již běží o rozprask ve vzduchu, či náraz na zemi.

V době, kdy plánoměřictví není zaměstnáno oběma vytčenými úkoly, zabývá se topografickým stanovením důležitých bodů fronty, vlastní i cizí pěší linie, pozorovatelem, křížovatek a pod.

Výkonnou organizační jednotkou dělostřeleckého měřictví jest dělostřelecká měřická rota, jež se skládá v zásadě z čtyř zvukoměrné a plánoměrné.

Pojmenování není šťastně voleno, neboť necharakterisuje podstatný rys činnosti, t. j. především průzkum. Přílehavější by byl název dělostřelecká průzkumná rota, a místo plánoměrná četa snad pozorovatelská četa. Chybná terminologie svádí k mylným výkladům.

Jedna měřická rota může obsáhnouti pásmo dva až maximálně osm kilometrů široké. Přidělíme-li jí širší pásmo, způsobíme, že jest celek těžkopádný a technicky nelze jej ovládati; potřebuje příliš mnoho času než započne práci, jejíž přesnost a hodnota klesá.

Systém pozorovatele, které musí býti ovšem vyměřeny, musí u obou čet značně svými křídly přesahovati přidělený úsek k pozorování. Máme-li přidělený úsek 8 km široký, je vzdušná linie spojující obě krajní pozorovatelné nejméně 12 km dlouhá.

Obsáhnouti tento prostor telefonickými linkami, rekognoskovati v něm stanice, vyměřiti je a speciálně při zahájení akce disponovati pozorovatelskými hloučky v takovém pásmu roztroušenými — většinou za velení poddůstojníků — jest četě nemožno, nehledíc k obtížím administrativním, nemá-li býti kvantita výsledků ohrožena.

Zá války se všeobecně úsek roty ztotožňoval s oblastí jedné pěší divise.

Přidělení snad jednu dělostřeleckou měrickou rotu sborovému neb armádnímu velitelství znamenalo by znemožniti její činnost.

Při nástupu jest nutno v pochodové koloně zařaditi dělostřeleckou měrickou rotu tak, aby se v daném případě mohla co nejrychleji rozvinouti a nezačala svou činnost později, než vlastní hrubé dělostřelectvo.

Při zahájení bojové činnosti dá pokyn k rozvinutí obou čet velitel roty buď podle vlastní úvahy anebo na rozkaz velitele dělostřelecké brigády, kterému jest přímo podřízen.

Velitel roty postupuje s veliteli čet (třeba-li i s veliteli pozorovatelem) na výši dělostřeleckých pátracích hlídek od jednoho rozhledového bodu k druhému a musí býti podrobně informován nejen o vlastním rozložení sil a úmyslech, nýbrž i obeznámen se situací, nastavši v tom kterém okamžiku.

Velitelé čet při rozvinutí stanoví místa svých ústředen a přidělí podle taktické situace a jistých technických hledišť velitelům stanic prostory, ve kterých tito musí samostatně voliti svoje pozorovatelný a musí je vyměřiti též pro první okamžik graficky.

Volba stanic jest závislá na fysikálních předpokladech té které čty: plánoměrná četa musí míti pozorovatelný s dobrým rozhledem do pásma pravděpodobných posic nepřátelských děl, zvukoměrické naslouchatelný musí býti voleny tak, aby se zvuk při svém šíření k nim co nejméně lomil.

Mimoto jest volba stanic vázána technickým požadavkem vzájemného poměru pozorovatelem k sobě. Snažíme se vždy míti linii, jež spojuje pozorovatelný, podobnou mírně vypuklému oblouku, jehož střed jest v území nepřátelských dělostřeleckých posic.

Vzdálenost od první linie se řídí u plánoměrné čty terénem. Vyžadují-li toho podmínky, budeme míti pozorovatelný v první linii, nezalekneme se však, je-li toho třeba, voliti pozorovatelný i 10 km za frontou. Zvukoměrné naslouchatelný musí býti co nejblíže u první linie, aby zachytily co nejvíce vln vzduchových. Nesmějí však býti zase tak blízko, aby byly rušeny bojovým hlukem pěchoty v percepci. Mají býti vzdáleny tedy asi 1000—4000 m od první linie.

Ústředny volíme co možná nejblíže dělostřeleckému brigádnímu velitelství a co možná uprostřed systému pozorovatelem, aby práce související s telefonním spojením byla stejnoměrně rozdělena.

Musí býti naší snahou míti automobilisované ústředny, abychom při vyhledávání vhodných míst nemusili voliti domků, které jsou vždy velmi obsazené a proto palbu na sebe soustřeďují.

Velitel roty jest zásadně na témž místě jako velitel dělostřelecké brigády. V době, kdy velitelé stanic rekognoskují a vyměřují své pozorovatelný, uskutečňuje se již telefonní spojení ústředen obou čet s velitelstvím roty (dělostřelecké brigády) a s pozorovatelnami.

Předpokladem rychlého vybudování spojení jest naprostá decentralisace telefonního materiálu. Každá pozorovatelná musí míti

svoji dvoukolovou káru, na které jest příslušný telefonní materiál a měřicí přístroje.

Telefonní spojení při takové decentralisaci bude normálně ukončeno více méně v téže době, nebo snad jen o málo později, než zařízení a příprava hrubé baterie k palbě.

Vyměření pozorovatelem provedou velitelé stanic, kteří mají obdobnou výzbroj jako orientační důstojníci dělostřeleckého oddílu.

Vyměření provedou graficky protínáním zpět na plánu 1:25.000, který je usměrněn busolou, nebo protínáním stranou nebo i na měřickém stolku, jestliže jsou známy a vynešeny koordináty významných bodů, t. j. takových bodů, které jsou trvale signalisovány, hlavně kostelů, továrních komínů a pod.

Byť i měření za těchto předpokladů nebylo dosti spolehlivé a přesné (lze jistě počítati s chybami 20—150 metrů), přece jen, jak dále uvidíme, jest cenným podkladem další možné činnosti.

Velitelé stanic při zahájení telefonního spojení telefonují zjištěné souřadnice pozorovatelem do ústředny; od toho okamžiku jsou obě čtyř schopny akce, ovšem s určitým omezením.

Jestliže se rozvinutí uskutečňuje v noci, vypomáháme si při stanovení souřadnic vyměřováním kolmo vystřelovaných raket v okolí pozorovatelem.

Co můžeme od čet za těchto okolností žádati?

Zvukoměrná četa bude od zahájení telefonního spojení zapisovati časové rozdíly. Stanovení nepřátelské baterie podle získaných časových rozdílů nebude se zřením na nejistotu v souřadnicích naslouchatelen dobře možné. Bude nám lze určití prostor, ve kterém baterie stojí, ale nikoliv baterii samotnou. To znamená, abych se vyjádřil konkrétně, že musíme počítati s eventuální možnou chybou kolem 200—400 metrů.

Nemohli bychom ani, byť i stanice své souřadnice přesně stanovily, provést detailní vyhodnocení, neboť nám v ústředně doposud chybí vyhodnocovací nomogram, který si musíme teprve vykreslit.

Ríkáme, že známe sice zvukové souřadnice, t. j. časové rozdíly nepřátelské baterie, nikoliv však topografické.

Než neskládejme zbraně!

Zvukové souřadnice nám totiž umožňují rozstřílet nepřátelskou baterii, aniž se valně staráme o místo, kde stojí. Můžeme totiž na cíl provést zvukoměrný zástřel jen podle našich zvukových souřadnic.

Snažíme se totiž někde do prostoru, v němž nepřátelská baterie stojí, umístiti náraz naší vlastní hrubé nebo těžké baterie, který fonometricky zachytíme. Získáme tedy také jeho zvukové souřadnice. Srovnáním zvukových souřadnic nárazu našich střel a nepřátelské baterie můžeme nyní stanovit vzájemnou polohu nepřátelského děla a nárazu. Opravíme elementy střelby a pokračujeme tak dlouho, až se zvukové souřadnice nárazu rovnají zvukovým souřadnicím nepřátelské baterie. Podaří-li se nám docílití naprosté identifikace, máme jistotu, že jsme v cíli.

Zvukoměrné četě značně usnadňuje práci a podporuje též i přesnost, může-li provést takový zástřel bezprostředně po zjištění zvukových soustřednic baterie, neb se pak pracuje za téměř nezměnných meteorologických podmínek. Zde musí tyto speciální formace počítati s porozuměním vyšších velitelů dělostřelectva.

Více od zvukoměrné čety v prvním údobí boje nelze očekávat. Snad vývoj tohoto mladého odvětví průzkumu otevře další vyhlídky; mám zvláště na mysli rychlou triangulaci stanic pomocí zvuku. Pracujeme nyní na řešení úlohy a neopomeneme naši širší vojenskou veřejnost uvědomiti o výsledku pokusů, které hodláme ještě letošního roku provést.

Než vraťme se k druhé četě, k četě plánoměrné. Počátek normální práce brzdí opětne neznalost správných souřadnic pozorovatelů. Dokud neznáme přesné polohy pozorovatelů, nemůžeme u plánoměrné čety vlastně nic podniknouti. Zjistíme sice hrubým protínáním vpřed též prostory nepřátelského dělostřelectva jako u zvukoměrné čety, avšak zde toto zjištění jest více méně bezcenné, neboť nemůže býti podkladem jakékoliv bojové činnosti.

Než tato nevýhoda se dá rychle odstraniti opravou souřadnic pozorovatelů.

Zaměřují-li všechny pozorovatelné z ústředny udávané, jednoznačně rozeznatelné, objekty v terénu, na příklad kostelní věže, obdržíme při vyhodnocení, t. j. při vynešení hlášených hodnot, trojúhelníky chyb, které lze zpětným vyrovnáním pozorovatelů odstraniti. Celý proces trvá při dobře vycvičeném veliteli čety 20 až 30 minut.

Po vyrovnání můžeme ihned započítati se stanovením důležitých bodů fronty, nepřátelských baterií a p. Bude-li požadován zástřel, ať již rozpraskový, či nárazový, vyžaduje přípravu 20 minut času ke konstrukci příslušných rastrů.

Vidíme tedy, že výtka činěná dělostřeleckému měřictví, že jest dítětem zákopové války a neschopno uplatniti se v pohybu, jest neoprávněná.

Dělostřelecké měřictví může býti cennou pomocnou složkou i ve válce pohybné. Ovšem, že jeho hlavní význam se projeví teprve při zastavení a při stabilisaci fronty, byť i přechodné, když půjde o detailně organisovanou dělostřeleckou přípravu útoku a o účinnou neutralisaci nepřátelské palby v útoku.

V době, kdy se u čet ustálí a přesně stanoví pozorovatelský systém a první improvisovaná činnost, musí již jiné speciální oddíly pracovati na zjednání oněch předpokladů, které by umožnily přesné vyměření, t. j. signalisování stávajících trigonometrických bodů a dodání jejich souřadnic (topografické oddíly divisní).

Obě čety jsou vyzbrojeny theodolity a vycvičeny poněkud v geodesii, tak že zatím, co se vše zařizuje a pracuje podle přibližného určování, jsou již orgány venku, které nám telefonicky hlásí theodolitem přesně vyměřené úhly do ústředny, kde se vypočítají nyní již přesně — s kontrolami ovšem — souřadnice stanic.

Doba, která uplyne od prvního započetí práce (od ukončení telefonní sítě), až do úplné přípravy měřické roty k normální činnosti, až příliš závisí na denním údobí, kdy se uskutečnilo rozvinutí, než aby se dal udati přesný počet hodin.

Jestliže k rozvinutí roty došlo v hodinách dopoledních, může se počítati, nevyskytnuly-li se zcela nepředvídané potíže (zakolísání fronty, nepříznivé počasí), že do večera jest rota úplně připravena k normální činnosti. Uskuteční-li se rozvinutí odpoledne, budou přípravy skončeny až v noci, nebo až příštího dne.

Než viděli jsme, že i za prvního údobí se dovede měřická rota uplatniti.

Ovšem předpokladem jest dobře vycvičený celek, a obzvláště sbor gázistů a poddůstojníků.

Cilevědomým mírovým výcvikem bude lze v mnoha případech docílití mnohem více, než zde slíbeno.

Ne bez zajímavosti jest malá statistika vyňatá z Balckovy knihy: „Entwicklung der Taktik im Weltkrieg“ (druhé vydání 1922) strana 319:

„Hned po útoku na vyčnívající frontu u Laffaux (23. X. 1917) počalo francouzské velitelství zkoumati dobytou posici, aby se přesvědčilo o tom, byla-li dřívější činnost letounů a měrických oddílů spolehlivá. Dospělo při tom k velmi poučným výsledkům, o kterých víme z ukořistěných listin. Z 90 německých posic (rozuměj dělostřeleckých) nebylo zjištěno jen 8. Byly to pravděpodobně takové, jež byly obsazeny teprve za boje. Bylo zjištěno palebných postavení:

	Zvukoměricky	plánoměricky	letectvem
celkem	57	15	60
přesně	20	8	38
na 25 m přesně	17	2	4
„ 50 „ „	12	1	8
„ 100 „ „	6	4	8
nad 100 m přesně	2	—	2

Sluší podotknouti, že od té doby má opět zvukoměřictví řadu let vývoje za sebou. Balck praví na str. 318: „Auch im Bewegungskriege konnte mit Hilfe des „Einknallverfahrens“ der Schmallmeßtrupps und Leuchtschusses der Lichtmeßtrupps erfahrungsgemäß nach etwa 3—6 Stunden auf die Mitwirkung des Artilleriemeßtrupps gerechnet werden.“

Pročteme-li pozorně Bruchmüllera, narazíme i tam „auf die beweglichen Meßtrupps“. Téměř každá armáda dnes připravila nebo připravuje měrické roty pro pohyb. Francie přikročila například nyní k automobilisaci ústředem.

Konečně i to udání prostoru, ve kterém stojí nepřátelská baterie, jest cenným poznatkem, získáme-li letecký snímek části terénu, jež přichází v úvahu. Vyhodnocení bude mnohem snazší.

Nedomnívejme se, že tyto speciální formace jsou jen jakousi luxusní štafází moderní armády.

I naši, často neprávem podceňovaní sousedé, si plně uvědomují význam dělostřeleckého měřictví, jak jasně nasvědčují pokusy konané v Rakousku v roce 1924, kde se snažili seismograficky určití nárazy těžkých střel.

Světová válka ukázala, že průzkum dělostřeleckým měřictvím se stal namnoze důležitějším než průzkum letcem a jeho fotografií.

Schwarte praví v knize: „Der Große Krieg 1914—1918“, 1. díl strana 454: „Všechny tyto věci (rozuměj dělostřelecké měřictví) přispívaly na konci války k zeslabení významu leteckých snímků v jejich vlastnosti jako taktického průzkumného prostředku. Na jejich místo vstoupilo v oboru dělostřeleckého průzkumu zvukoměřictví.

V budoucnosti si dovolím ještě pojednati detailně o činnosti dělostřelecké měřické roty na stabilisované frontě.

V mezích tohoto článku toho nelze učiniti, neboť bude nutno při této příležitosti prodiskutovati celou organizaci dělostřelecké zpravodajské služby.
